

STUDIETUR TIL ISRAEL/PALESTINA MED RELIGIONSLÆRERFORENINGEN – PÅSKEN 2018

CATHRINE TUFT

Dette er mitt reisebrev fra Religionslærerforeningens studietur til Israel/Palestina. Et stappfullt og lærerikt program preget denne tidagers turen. Vi var totalt 25 som møttes på Gardermoen, 23 deltakere og to tegnspråktolker; de fleste av oss religionslærere og alle over gjennomsnittlig interessert i religiøse folk og tradisjoner, religionshistorie og Israel/Palestinakonflikten. Jeg dro til Israel/Palestina med et naivt håp om å forstå mer av konflikten og å ane noen løsninger. Jeg kom hjem igjen mer kunnskapsrik, men med bare enda flere spørsmål. Vi hadde fullt program fra tidlig morgen til sen kveld alle dager, og i dette reisebrevet har jeg derfor valgt å trekke frem de opplevelsene og de samtalene som gjorde sterkest inntrykk på meg.

FRA OSLO TIL «DET HELLIGE LAND»

Den norske bibel-forskeren Rannfrid Thelle fra University of Wichita, møtte oss på flyplassen i Tel Aviv, med en ro som var betryggende for meg etter å ha landet i et fremmed land etter lang flytur. På busstur gjennom natten mot Jerusalem, fikk vi vårt første møte med vår guide, en ortodoks kristen palestiner. Her introduserte han oss for programmet og guidet oss trygt frem til hotell St. George hvor vi skulle tilbringe fem netter av vår tidagers tur. Disse dagene skulle vise seg å være enormt lærerike og intense. Den kunnskapen og det nettverket Rannfrid viste om Det gamle testamentet, kultur og tradisjoner, israelere og palestinere er imponerende, og hun delte gladelig og engasjert av sine tilsynelatende uuttømmelige kunnskaper.

GAMLEBYEN I JERUSALEM OG VESTMUREN

Etter en intens første dag tok vi en kort spasertur fra hotellet til gamlebyen, om kvelden etter at sola hadde gått ned. De trange smugene i gamlebyen var overfylte av små boder med ivrige selgere. De solgte alt fra nypresset juice til bamse-kameler, og de var ivrige selgere til nyankomne turister. Ultra-ortodokse jøder med sine store hatter, øre-krøller og lange kapper strente forbi oss på vei inn mot Vestmuren. Det første som slo meg da vi kom inn på plassen foran Vestmuren var hvor stille det var. Jeg vil anslå at det var rundt hundre personer foran muren, men på tross av alle menneskene som var der, var det helt stille. De trange smugene i gamlebyen opplevdes trengende, masete og myldrende, men her ved den stoiske muren var det fullstendig ro. Menneskene her bevegde seg sakte og snakket lavt til hverandre, noen hvisket en bønn og andre gråt stille mens de holdt en hånd kjærlig på de store steinene. Mennene og kvinnene sto adskilt, menn på venstreside av muren og kvinnene på høyreside. Etter bønnen trakk de seg sakte baklengs tilbake, for å ikke vise ryggen til muren. Fra det jødene anser som sitt viktigste bønnested, kan vi i bakgrunnen skimte Klippedomen, muslimenes helligste plass etter Mekka og Medina.

BESØK I KLIPPEDOMEN

Før besøket i Klippedomen gikk det rykte i turbussen at det hersket en usikkerhet om vi ville få slippe inn og se steinen, steinen hvor Muhammed ifølge mytene skal ha påbegynt sin

himmelfart – og Abrahams nesten-ofring av Isak. Ikke-muslimske turister har i utgangspunktet ikke adgang til å komme inn i den verdenskjente gulldomen. Selv om Rannfrid hadde søkt om spesiell tillatelse via det norske representasjonskontoret og de islamske myndighetene i god tid, knyttet det seg usikkerhet til dette, men da guiden vår sa «insh Allah» – de slipper oss inn, ble vi lettet! Den gamle helligdommen, som nå også er utnevnt til et «UNESCO Heritage site», var en opplevelse i seg selv fra utsiden og innsiden. På den store plassen utenfor moskeen var lyset sterkt av sola som speila seg i gullkuppelen. Med den nydelige, klare blåfargen med gullkalligrafi og arabesker, fremsto bygget i sin helhet som et enormt kunstverk, hvor øynene og sjelen kunne gå på oppdagelsesferd i timevis. Vi kvinnene, dekte oss til med sjal og store skjørt. Sko og sandaler ble plassert pent og pyntelig utenfor inngangen før vi entret. Hele gulvet var dekket med røde, myke og vakre tepper, som førte at lyden ble mild og rolig på tross av det massive bygget og store takhøyden. Langs veggene var det metervis fulle bokhyller og folk satt rundt omkring på gulvet i små grupper og leste. Den historiske steinen var plassert i midten av bygget og var et naturlig blikkfang. Guiden vår var travel, og omvisningen i Klippedomen var kjapt over før turen gikk videre over tempel-høyden til den gamle Aqsa-moskeen.

Å være i Israel/Palestina og se disse verdenskjente byggene opplevdes for meg både fremmed og kjent på en og samme tid. Som en gammel venn du aldri har møtt. Det føltes overveldende å se de historiske byggene og plassene jeg har hørt så mange og velkjente historier om.

Ramallah

“I hope we will get through the gate without any problem today, insh Allah”. Vår guide snakket uten stopp mens vi kjørte ut av Jerusalem og han viste til israelske bosettinger et steinkast unna palestinske nabolag. Han fortalte hvordan vi enkelt kunne se forskjell på palestinske og israelske nabolag på vannbeholderne på takene. Det var overveldende å se de israelske bosettingene som krøp over større og større områder. Guiden vår kunne fortelle om hvordan disse bosettingene hadde endret seg på bare noen få år. For oss, en turistbuss med israelske skilter, var det en ganske enkel sak å komme igjennom de israelske sikkerhetspostene. Vaktene ved disse postene var ikke mye eldre enn mine egne elever hjemme, og de sto ved sin post med tunge maskingevær.

Fremme i Ramallah, i Jalazone, en kjempestor flyktninge-leir, ble vi tatt imot av en muslimsk kvinne med hijab, og Rannfrid fortalte at denne kvinnen nettopp hadde begynt å bruke hijab. Hun fortalte oss lattermildt at hvis vi ville se bilde uten hijaben, så kunne vi bare sjekke ut Facebook-profilen hennes. Hun viste oss rundt i Ramallah og vi ble samlet til samtale i deres lokaler. Hun fortalte om kvinne-nettverket og arbeidet de gjør for kvinner i Ramallah.

«I'm not interested in talking to Israeli women unless we talk about the conflict. I do not feel that we have much to talk about except the conflict» – var svaret på det håpefulle spørsmålet om det kunne vært interessant med et kvinnenettverk mellom israelske og palestinske kvinner.

HEBRON – ABRAHAMS OG PATRIARKENES GRAVSTEDER

I Hebron fikk vi møte en ung norsk kvinne fra TIPH; «Temporary international presence in Hebron». Innledningsvis fortalte hun oss om arbeidet til TIPH og om situasjonen i Hebron. Vi ble utstyrt med «visitors»-skilt og etter dette kjørte vi ned til hovedgaten i Hebron og vår spasertur gjennom byen begynte. Her gikk det geiter i gatene, og på det som opplevdes som

ved hvert eneste gatehjørne, møtte vi en ny sikkerhetspost med israelske militære med våpen – noe som virket skremmende for en fredsvant nordmann.

Det opplevdes som et bunn-punkt av en uendelig trist ironi å være på besøk i helligdommen med gravstedene til Abraham, Sara, Isak, Rebekka, Jakob og Lea. Det elementet som i religions-dialogprosjekter brukes som et argument for noe som skal være samlende, opplevdes her mer som splittende. Det finnes nå to innganger til patriarkenenes graver; inngang fra den jødiske synagogen og inngang fra den muslimske moskéen. Begge inngangene er strengt bevoktet. For å få slippe inn i den muslimske inngangen måtte vi alle fremvise pass, samt at vi fikk et granskende blikk og for sikkerhets skyld måtte vi alle svare «no» på spørsmålene «knifes? guns?» Etter en omfattende sikkerhetskontroll måtte alle vi kvinnene i reisefølget dekke oss i store hette-frakker før vi fikk komme inn i. Som turister var vi velkomne i Hebron, eller vi fikk iallfall komme inn hvor enn vi ville gå, i moskeer, i palestinske og i jødiske områder. Gjennom hver eneste sikkerhetspost var det en tilsynelatende enkel sak for oss turister, trolig fordi vi alle er hvite og tilsynelatende «kristelige», så skulle det ikke være noe problem for oss å komme oss igjennom postene. Fløyta hadde nok hatt en annen lyd, ifølge representanten fra TIPH, hvis noen av oss hadde hatt noen toner mørkere hudfarge.

Både i Hebron og Ramallah opplevde jeg at jeg var redd. Jeg var redd da vi i Ramallah kjente den kvalmende lukten av brente bildekk. Jeg var redd når vi i Hebron så en jødisk bosetter, i olabukse og t-skjorte, med stort maskingevær stå i det som tidligere tydeligvis var et gammelt busstopp. Hjertet mitt ble sorgtungt da vi gikk igjennom det som tidligere har vært hovedgata i Hebron, og som tidligere var fylt med liv og røre, boder med frukt og grønt, barn og gamle – mens det i dag var folketomt – og nå med et dusin israelske flagg som vaiet i den lette brisen. I vakkert solskinn, besøk i historiske og stoiske bygninger og i lett, mild sommerbris er besøket i Hebron noe av det vondeste og mest skremmende jeg har opplevd. Her mistet jeg dessverre mye tro på religionsdialog og håpet om fred i Israel/Palestina.

Glimt fra minneverdige samtaler – de ulike historiene

Rannfrid Thelle, vår lokalkjente ekspert har et stort nettverk i Israel/Palestina og introduserte oss for mange av sine kontakter og venner, både israelere og palestinere. Disse samtalene var for meg noe av det mest lærerike på denne turen, og jeg opplevde at de menneskene vi møtte presenterte konflikten på en måte som viste at alle har sin egen fortelling – og fortellingene vi hørte sto ofte milevis fra hverandre.

Vi besøkte en kristen palestinsk bonde som eide et nydelig område – og med israelske bosettinger rundt så langt øye kunne se. Gården hans hadde ingen bygninger, men grotter, da han ikke hadde rettigheter til å bygge på tomta som hadde vært i hans familie i generasjoner. Denne bonden og familien hans brukte alle midler for å slåss for retten til eiendommen sin. Den eneste grunnen til at dette området ikke var et israelsk nybyggerfelt, var at denne bonden hadde papirer på at familien hadde betalt skatt på gården siden det ottomanske rikets tid! Frustrasjonen og usikkerheten over egen fremtid var tydelig på han, men han var klar på at de aldri ville gi opp retten til sitt eget land. På tross av at han til stadighet opplevde at nyvekster ble ødelagt eller at den eneste veien opp til gården hans ble blokkert med tunge steiner.

Senere i uken fikk vi besøk av en forsker fra The Hebrew University of Jerusalem. På spørsmål om tostats-delings svarte den sjarmerende og velartikulerte israelske forskeren med en analogi som jeg sent vil glemme:

«Mine to sønner kranglet over en sjokolade, de sloss, bråket og forstyrret meg i arbeidet. Jeg ville at uroen og kranglingen skulle gå over så fort som mulig, så jeg tok sjokoladen, delte den i to og ga hver av sønnene mine en del hver. Min yngstesønn så veldig fornøyd ut med et stort smil om munnen, men min eldstesønn sto der med den halve sjokoladen og med tårer i øynene. Jeg gikk fornøyd ut av rommet, med en tanke om at jeg hadde løst problemet raskt og effektivt og jeg gikk tilbake til mitt kontor. Da jeg satte meg ned for å jobbe igjen, dukket minnet av de tårevåte øynene til eldstesønnen min opp, og med det en dårlig følelse. Jeg gikk tilbake til sønnene mine og min eldste sønn satt med et trist blikk og stirret på den halve sjokoladen. Da jeg spurte hvorfor han var så misfornøyd fortalte den eldste at det eneste minstemann ville ha, var halve sjokoladen. Det var eldstemann sin sjokolade og han ville ikke dele. Da sa min sønn noe av det lureste han noen gang har sagt; «du trodde du løste konflikten, men alt du gjorde var å gi lillebroren min en del av noe som ikke var hans». Etter en kunstpause avslutter han med: «For dere er Oslo bare navn på hovedstaden deres hjemland, for oss er Oslo navnet på det verste som noen gang kunne hendt vårt hjemland». I Tel Aviv fikk vi møte en mann på 91 år som hadde jobbet med fredsarbeid hele sitt voksne liv, en sionist med et håp om en to-statsløsning. Han beklaget regjeringens hat-retorikk. Med sin milde tone og en tydelig fredsagenda ble han et viktig innblikk mangfoldet av jøder i Israel.

OG ALT DET ANDRE VI OPPLEVDE

Av museer besøkte vi Holocaustsentret i Jerusalem, Diasporamuseet i Tel Aviv og et museum for palestinsk kultur utenfor Ramallah. Vi kjørte også innom flere steder med arkeologiske utgravninger; Sephoris utenfor Nasaret, Magdala ved Genesaretsjøen, samt diverse kirker i Jerusalem, Betlehem, Ibillin utenfor Haifa, Nablus og i Nasaret. Vi fikk også presset inn noen skolebesøk: Mar Elias-skolene utenfor Ibillin, opprettet av en gresk-katolsk biskop, og den lutherske skolen i Betlehem; i sin tid var det Jon Lilletun som la ned grunnsteinen her. De har elever fra ulike fra tradisjoner/religioner og kan vise til gode resultater på videregående skole.

TAKK FOR TUREN

Som religionslærer synes jeg at turene arrangert av Religionslærer-foreningen er utrolig lærerike, og jeg føler at den kunnskapen jeg har om Israel/Palestina-konflikten i dag er på et helt annet nivå enn før jeg reiste. Denne turen åpnet også heldigvis for noen uproblematisk, lettbeinte og artige opplevelser. Jeg vil trekke frem blant annet Midtøstens fantastiske mat. Et kjøkken fylt av deilige, friske, smakfulle grønnsaker, tørket frukt og nøtter, gode brød, oliven og humus. Store mengder med humus, denne deilige kikertkremen, var et selvfølgelig innslag til alle dagens måltider. Vinen var etter min mening ikke mye å skryte av, men øl, med navn som «Shepherds blonde pilsner» ble godt smaksfølge. Taubaneturen i Jeriko med utsikt over Vestbredden eller «Det hellige landet» ble også en minneverdig opplevelse. I restauranten ved enden av taubanen røyket noen av oss vannpipe – og lot livsgleden igjen synke innover oss.

Bading i Dødehavet er en annen flott opplevelse jeg vil trekke frem. Den siste morgenen ankom vi stranden ved Dødehavet, og i noen sjels-balsamerende timer hadde vi Dødehavet helt for oss selv. Vi badet i mineralenes ungdomskilde, fløt rundt som livbøyer og smurte oss inn med leire.

Jeg vil takke alle deltakerne på turen for gode samtaler og god stemning, Rannfrid Thelle for at hun så gladelig delte av sin kunnskap, sitt nettverk og sine opplevelser fra Israel/Palestina og Liv Gundersen og Gunnar Holth for den omfattende planleggingen av denne turen. Takk for turen!